

KOM I GÅNG

med assisterande teknik

BÖRJA LÄSA HÄR

Detta dokument är ett förslag på hur ett arbete kan se ut med att få ökad förståelse för, eller prova på att använda assisterande teknik (AT).

Målet är att du som tar del av innehållet ska

- få en ökad teoretisk och praktisk kunskap om assisterande teknik
- inspireras till att prova att använda assisterande teknik i er arbetsvardag

Observera att funktioner och programvara utgår från användning i PC-miljö. Viss funktionalitet återfinns i mobil och surfplatta.

Dokumentet kan läsas i sin helhet eller så kan de delar som är mest aktuella för dig och din skola väljas ut. Du som enskild lärare, pedagog eller del av en elevhälsa kan genomföra övningar själv eller tillsammans med kollegor. Reflektionsfrågorna lämpar sig däremot bäst att genomföra i grupp.

Detta dokument innehåller länkar till videos som fungerar ifall du tar del av dokumentet på dator eller mobil. Om du skrivit ut dokumentet kan du i stället gå till sidan för assisterande teknik på Lotsens Infotek utifrån den årskurs och skolform som är aktuell för din skola.

I detta dokument hittar du:

Instruktionsvideos

Bli bekant med assisterande teknik inbyggd i Office365 samt Inläsningstjänst.

Information

Förklaring av olika typer av assisterande teknik samt målgrupp och pedagogiska överväganden.

Reflektionsfrågor

Reflektionsfrågor för att introducera och hålla arbetet med assisterande teknik levande på hela skolan. Frågor kompletteras med en enkät för att skatta er skolas förutsättningar kunskapsmässigt. Se bilaga 1. ”Kunskapsinventering – assisterande teknik”.

Bilaga 1

”Inventering kunskapsläge”

INNEHÅLL - Instruktionsvideos

I denna del får du förslag på instruktionsvideos som du kan ta del av för att bli bekant med inbyggd assisterande teknik i Microsoft Word samt tjänsten Inläsningstjänst.

Efter att du har tagit del av videos och genomfört övningar är målet att vara bekant med att använda funktioner för att:

- göra arbetsytan i Microsoft Word mer tillgänglig genom att skapa en egen flik och dölja flikar du inte använder
- diktera text (tal-till-text)
- få text uppläst (text-till-tal)
- översätta text till och från svenska

Film 1: [Förberedelser i Word – skapa en anpassad flik](#)

Uppgift: Prova att skapa en egen flik och att dölja flikar som ej är relevanta.

Film 2: [Diktering och översättning i Word och Word Online](#)

Uppgift: Prova att använda dikteringsfunktionen. Om du vill, fundera ut en aktivitet då du kan använda dig av diktering i ditt dagliga arbete.

Film 3: [Använd uppläst text i Word och Word online](#)

Uppgift: Prova att öppna ett dokument och använda uppläst text i Word. Öppna sedan samma dokument i Word online och använd avancerad läsare. Om du vill, ta för vana att lyssna igenom de texter du skriver.

Film Intro Inläsningstjänst:

Gå till [ILT Akademi](#) och titta på filmerna *Kom i gång enkelt*, *Dela djuplänk och skapa bokmärke* och *Lär dig hitta i vårt bibliotek*. Om du vill, läs även [Introducera inlästa läromodel för dina elever](#) som finns på samma sida.

Uppgift: Logga in på ILT, öppna och lyssna på en bok.

INNEHÅLL - Information

Nedan följer information om olika typer av assisterande teknik som du har tillgång till ifall du arbetar eller är elev inom skola i Örebro kommun. Vidare beskrivs målgrupp för assisterande teknik samt pedagogiska överväganden utifrån att hitta en balans mellan träning och kompensation. I slutet av texten finns reflektionsfrågor.

Observera att detta inte är en komplett lista utan ett urval av några av de vanligaste funktionerna och programmen i PC-miljö.

Översikt assisterande teknik för läs och skriv inom skola – Örebro kommun

Uppläst text (text-till-tal)

Text-till-tal innebär att en text blir uppläst av ett program (talsyntes) eller finns förinspelad av en mänsklig uppläsare. Talsyntes finns inbyggd i Office365, Claro Reader och vissa webbläsare

(exempelvis Microsoft Edge). Förinspelad mänsklig uppläsning av skolböcker och viss skönlitteratur finns genom Inläsningstjänst (ILT). Elever med lässvårigheter kan även få tillgång till Legimus genom biblioteket.

Diktering (tal-till-text)

Diktering innebär att man talar in text i stället för att skriva. Dikteringsfunktionen finns genom Office365 och är även inbyggd i de flesta mobiltelefoner och surfplattor.

Rättstavning

Rättstavning finns inbyggd i Office365 och flera webbläsare, men ofta fungerar dessa sämre på ord som är felstavade utifrån förväxlingar av ord, bokstäver, eller då engelska stavas utifrån svenska skrivregler. Rättstavningsprogram som erbjuder detta är Stava Rex (svenska) och SpellRight (engelska).

Vilka är hjälpta?

Elever med utmaningar inom läs- och skriv har ofta svårt att snabbt och effektivt avkoda texter vilket kan innebära att det uppstår sekundära svårigheter i att förstå textens innehåll, eller så hinner de helt enkelt inte läsa den mängd text som förväntas. Liknande svårigheter uppstår vid skrivning då eleven kanske uttrycker sig med ett betydligt enklare språk i skrift än tal, eller skriver långsamt.

För dessa elever kan assisterande teknik vara en förutsättning för att hänga med i undervisningen på lika villkor som sina klasskompisar. Forskning har visat att assisterande teknik kan användas för att stötta dessa elever i att bli mer självständiga, öka motivationen till skolarbete och även ge ökad möjlighet att möta och bekanta sig med skriftspråket.

Naturligtvis kan alla vara hjälpta av assisterande teknik - prova till exempel att använda talsyntes för att lyssna på en text du skrivit för att få fatt i felaktigheter du missat med ögonen, använd diktering för att skriva ett svårstavat ord, eller lyssna på en text på ett annat språk för att få höra korrekt uttall!

Som skola och lärare är det viktigt att jobba för en miljö där användning av assisterande teknik är en naturlig del av undervisningen.

Vikten av balans mellan att träna och kompensera

En elev som använder assisterande teknik för att ta till sig och förmedla text försämrar sannolikt inte sin förmåga att läsa och skriva på traditionellt sätt oavsett om specifik träning av dessa förmågor genomförs parallellt eller ej. Detta kan bero på att eleven med hjälp av assisterande teknik ändå är i kontakt med skriftspråket.

Viss forskning pekar till och med mot att dessa förmågor kan förbättras genom att elever ges möjlighet att arbeta med texter med stöd av assisterande teknik. Detta förutsätter dock exempelvis att assisterande teknik grundats i behov, att träning i användning av programvara erbjuds samt att individuell anpassning genomförs kontinuerligt. Trots detta är det viktigt att assisterande teknik i första hand används kompensatoriskt och aldrig helt ersätter specifik träning av elevens läs- och skrivförmåga.

Fundera gärna tillsammans över följande tre reflektionsfrågor, samt ifall fler frågor väcks hos er:

- Utifrån de områden som beskrivs (uppläst text, diktering och rättstavning), vad använder du idag och vad skulle du vilja utveckla?

- Vilka goda erfarenheter har du av att elever använt AT? Vilka behov kunde mötas och vad blev skillnaden?
- Utifrån din undervisning, finns det något moment eller någon uppgift där du upplever att användning av AT skulle kunna stå i vägen för elevens lärande?
 - Om du svarar ja, går det att anpassa eller dela upp momentet eller uppgiften på ett sätt så att elever med utmaningar inom läs och skriv lär sig på samma villkor som sina klasskompisar?

REFLEKTIONSFRÅGOR

Använd gärna följande frågor för att fundera kring hur ni kan introducera och arbeta med assisterande teknik på din skola.

Som ett diskussionsstöd kan ”Inventering kunskapsläge” genomföras (se bilaga 1). I denna skattning har du och dina kollegor möjlighet att skatta era förutsättningar att använda och praktiskt implementera assisterande teknik. Skattningen är uppdelad för att fånga in förutsättningar för personal med utvecklingsansvar, lärare och övrig relevant personal samt elever. Observera att fler funktioner berörs än de som behandlas i detta dokument. Skattningen är även uppdelad mellan dator och mobil/surfplatta.

- Vilken fortbildning krävs för att de på vår skola ska kunna hantera assisterande teknik för läs och skriv samt tillämpa den praktiskt?
 - Elevhälsa samt personal med utvecklingsansvar
 - Lärare och övrig relevant skolpersonal
 - Elever
- Vilka strategier och rutiner har vi på vår skola för att erbjuda assisterande teknik för läs och skriv till alla elever, vid varje läsårsstart?
- Hur jobbar vi på vår skola så att assisterande teknik för läs och skriv blir ett naturligt inslag i den ordinarie undervisningen för en mer tillgänglig lärmiljö?
- Vilka rutiner har vi på vår skola för att säkerställa att de datorer samt hörlurar med mikrofon som eleverna använder är i funktionsdugligt skick?

Frågor hämtade och delvis omarbetade från boken *Alternativa Lärverktyg*.
Eklöf, Kristensson. Natur & Kultur, 2017.

Inventering kunskapsläge - Assisterande teknik på dator

						
Personal med utvecklingsansvar	 Skatta hur väl utvecklingsansvariga känner till funktionen och hur relevant programvara fungerar	Uppläst text (text-till-tal)	Diktering (tal-till-text)	Rättstavning och ordprediktion	Digitalisering av dokument (OCR, scanning)	Växla miljö mellan datorprogram och online (web)
	Skatta utvecklingsansvarigas kunskap kring praktisk tillämpning av funktionen på grupp- och individnivå					
Lärare och övrig relevant skolpersonal	 Skatta hur väl lärare m.fl. känner till funktionen och hur relevant programvara fungerar	Text-till-tal	Diktering	Rättstavning och ordprediktion	Digitalisering av dokument (OCR, scanning)	Växla miljö mellan datorprogram och online (web)
	Skatta lärare m.fl. kunskap kring praktisk tillämpning av funktionen på grupp- och individnivå					
Elever	 Skatta skolans elever (på gruppnivå) förmåga till att självständigt använda funktionen	Text-till-tal	Diktering	Rättstavning och ordprediktion	Digitalisering av dokument (OCR, scanning)	Växla miljö mellan datorprogram och online (web)
	Skatta skolans elever (på individnivå) förmåga till att självständigt använda funktionen					

1 = Ingen, eller mycket liten kunskap/förmåga

5 = Stor kunskap/förmåga

Inventering kunskapsläge - Assisterande teknik på mobil och surfplatta

						
Personal med utvecklingsansvar 	Skatta hur väl utvecklingsansvariga känner till funktionen och hur relevant programvara fungerar	Uppläst text (text-till-tal)	Diktering (tal-till-text)	Rättstavning och ordprediktion	Digitalisering av dokument (OCR, scanning)	Växla miljö mellan dator-program och online (web)
		1 2 3 4 5	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○
	Skatta utvecklingsansvarigas kunskap kring praktisk tillämpning av funktionen på grupp- och individnivå	1 2 3 4 5	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○
		1 2 3 4 5	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○
Lärare och övrig relevant skolpersonal 	Skatta hur väl lärare m.fl. känner till funktionen och hur relevant programvara fungerar	Text-till-tal	Diktering	Rättstavning och ordprediktion	Digitalisering av dokument (OCR, scanning)	Växla miljö mellan dator-program och online (web)
		1 2 3 4 5	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○
	Skatta lärare m.fl. kunskap kring praktisk tillämpning av funktionen på grupp- och individnivå	1 2 3 4 5	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○
		1 2 3 4 5	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○
Elever 	Skatta skolans elevers (på gruppnivå) förmåga till att självständigt använda funktionen	Text-till-tal	Diktering	Rättstavning och ordprediktion	Digitalisering av dokument (OCR, scanning)	Växla miljö mellan dator-program och online (web)
		1 2 3 4 5	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○
	Skatta skolans elevers (på individnivå) förmåga till att självständigt använda funktionen	1 2 3 4 5	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○
		1 2 3 4 5	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○	○ ○ ○ ○ ○

1 = Ingen, eller mycket liten kunskap/förmåga

5 = Stor kunskap/förmåga